

Profesor Bożena Maria Turowska - w 70-tą rocznicę urodzin

Professor Bożena Maria Turowska - on the occasion of 70-th birthday

Obchodzimy w krakowskiej Katedrze Medycyny Sądowej jubileusz - 70-tą rocznicę urodzin Kierownika Katedry Profesor Bożeny Marii Turowskiej. Towarzyszy temu 48-lecie pracy zawodowej i 42-lecie pracy naukowej Jubilatki.

Jubileusz to czas podsumowań i refleksji - stąd też stwarza okazję do przedstawienia sylwetki i dokonań Pani Profesor.

1930 r.

Kraków, 2 marca - dzień urodzin.

1948 r.

Matura w Liceum Ogólnokształcącym SS Urszulanek w Krakowie.

1948-1952

Studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Stopień magistra filozofii w zakresie biologii. Temat pracy magisterskiej: „Uodparnianie królików eluowanymi antygenami komórkowymi i rozpuszczalnymi wirusa grypy i przebadanie surowic metodami serologicznymi”.

1952-1962

Podjęcie pracy w Krakowskiej Wytwórni Surowic i Szczepionek na stanowisku Starszego Asystenta a następnie Kierownika Zakładu Preparatów Diagnostycznych. Autorstwo i współautorstwo opracowań technologicznych (m.in.: „Surowice do diagnostyki grypy - instrukcja technologiczna”, „Liofilizowane surowice anty-M i anty-N - dokumentacja technologiczna”).

Staże naukowe w Pradze, Kopenhadze, Amsterdamie w placówkach o profilu jak macierzysty zakład pracy.

W tym okresie pierwsza publikacja naukowa z współautorstwem J.S. Kobieli.

1 czerwca 1962 r.

Rozpoczęcie pracy w Katedrze i Zakładzie Medycyny Sądowej AM w Krakowie.

20 czerwca 1963 r.

Nadanie stopnia doktora nauk przyrodniczych przez Radę Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ. Temat rozprawy doktorskiej: „Współzależność między występowaniem naturalnych i odpornościowych przeciwciał u królików”.

1963 r.

Staż szkoleniowy: Department of Forensic Medicine, The London Hospital, Medical College - prof. dr B. Dodd, w zakresie serohematologii sądowo-lekarskiej.

1963 r.

Staż szkoleniowy: Metropolitan Police Laboratory New Scotland Yard, London, w zakresie dowodów rzeczowych w kryminalistyce.

30 czerwca 1968 r.

Nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk przyrodniczych z zakresu immunologii przez Radę Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ. Temat rozprawy habilitacyjnej: „Grupowo swoiste układy białkowe i enzymatyczne w plamach krwi ludzkiej”.

1 grudnia 1972 r.

Mianowanie na docenta etatowego w Akademii Medycznej w Krakowie.

1975 r.

Pobyt naukowy: Institut of Legal Medicine, Zurich.

13 czerwca 1979 r.

Nadanie przez Radę Państwa tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego nauk przyrodniczych.

1979 r.

Pobyt naukowy: Serological Population Genetics Laboratory, London - prof. A. Mourant.

1 listopada 1979 r.

Profesor nadzwyczajny w Akademii Medycznej w Krakowie z powołania przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

1 lutego 1992 r.

Profesor zwyczajny w Akademii Medycznej w Krakowie z mianowania na stałe przez Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej.

1 lipca 1992 - 30 września 1996

Powierzenie pełnienia obowiązku Kierownika Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej. Równocześnie w tym okresie kieruje nadal (od 1963 r.) Pracownią Seroimmunologii Medyczno-Sądowej przekształconą od 1 października 1996 r. w Pracownię Hemogenetyki Sądowej. Kontynuacja kierowania Pracownią do 30 września 2000 r.

1 października 1996 - 30 września 2000

Kierownik Katedry Medycyny Sądowej Collegium Medicum UJ w Krakowie.

Działalność naukowa

W dorobku naukowym Jubilatki można wyróżnić następujące grupy tematyczne, wokół których koncentrowały się zainteresowania naukowe, konsekwentnie i twórczo przez nią realizowane:

1. Genetycznie uwarunkowane układy grupowe krwinek czerwonych, białek surowicy, enzymów i układów zgodności tkankowej HLA.
2. Cechy grupowe krwi w różnych chorobach.
3. Poziom haptoglobin w różnych stanach chorobowych.
4. Identyfikacja śladów biologicznych.
5. Badania serologiczne w sprawach o dochodzenie spornego ojcostwa.
6. Niektóre zagadnienia z immunologii klinicznej i doświadczalnej.
7. Badania nad polimorfizmem DNA w sprawach o dochodzenie spornego ojcostwa i w badaniach śladów biologicznych.

Na szczególne wyróżnienie i podkreślenie w dorobku naukowym Jubilatki zasługuje:

- odkrycie w polskiej populacji nowego allele w układzie kwaśnej fosfatazy krwinkowej i nazwanie go ACP Kraków (ACP K) w roku 1984.
- wykazanie obecności markerów genetycznych w przychłonce ucha wewnętrznego (1975, 1985, 1986).
- wprowadzenie w Katedrze i Zakładzie Medycyny Sądowej CM UJ w Krakowie oznaczeń polimorfizmu DNA w sprawach o dochodzenie spornego ojcostwa (1995) i w badaniach śladów biologicznych (1998).

W latach 1958-2000 ukazało się 185 prac autorstwa i współautorstwa Jubilatki opublikowanych w czasopismach krajowych i zagranicznych. Przeważająca część tych prac (156) to opracowania oryginalne, 24 to prace pogładowe i 5 prac kazuistycznych. W tym też czasie przedstawiła 59 komunikatów naukowych na sympozjach, zjazdach i kongresach (Londyn, Brno, Wrocław, Kopenhaga, Zurich, Gdańsk, Rzym, Madryt, Waszyngton, Wiedeń, Lyon, Montpellier, Warszawa, Poznań, Zakopane).

Członek towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Mikrobiologów i Chorób Zakaźnych (1952-1962), Polskiego Towarzystwa Immunologów (1969-1981). Od 1981 r. i nadal członek International Society of Forensic Haemogenetic. Od 1968 r. i nadal członek Polskiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Kryminologii. W tym ostatnim Towarzystwie była Przewodniczącą Komisji Serologicznej a następnie Komisji Hemogenetyki w latach 1979-1998.

Ten imponujący dorobek naukowy nie wymaga komentarza. Tym niemniej z przyjemnością pozwalamy sobie zacytować opinię o Jubilatce sformułowaną przez śp. Kierownika Katedry Medycyny Sądowej w Lublinie - profesora Andrzeja Jaklińskiego w roku 1991: „... Cechą charakterystyczną jej dorobku naukowego jest niezwykle solidne opracowanie jej publikacji, rzetelność oraz zawsze aktualny wybór tematu podyktowany potrzebą dyscypliny na danym etapie jej rozwoju. Większość jej prac posiada charakter oryginalnych opracowań, przy czym uważam kandydatkę za twórcę pewnego stylu pracy, który został przez nią jakby narzucony Zakładom Medycyny Sądowej w Polsce, co niewątpliwie przyczyniło się do utrzymania badań naukowych w tej dziedzinie na wysokim poziomie. Profesor Bożena Turowska jest twórcą szkoły krakowskiej w dziedzinie serologii. Przeszkoliła właściwie wszystkich liczących się dziś w Polsce serologów sądowych, a tym samym wywarła osobiste piętno na sposobie opracowania problemów istotnych dla medycyny sądowej...” (fragment oceny w związku z postępowaniem kwalifikacyjnym w celu nadania Profesor Turowskiej tytułu profesora zwyczajnego).

Działalność dydaktyczna i udział w kształceniu kadry naukowej

Wykładowca na Wydziale Lekarskim, Oddziale Stomatologicznym i Wydziale Prawa (wykłady monograficzne z zakresu hemogenetyki sądowo-lekarskiej). Wykładowca na Wydziale Farmacji Oddział Analityki Medycznej w latach 1978-2000 z przedmiotu „Serologia grup krwi”. Członek lub Przewodnicząca Komisji Egzaminacyjnej na I i II stopień specjalizacji lekarzy z zakresu medycyny sądowej.

Opiekun habilitacji doktora medycyny w zakresie medycyny sądowej - jedna osoba
Promotorstwo w przewodzie doktorskim: z zakresu nauk przyrodniczych - 2 osoby, medycyny - 3 osoby

Opiekun prac magisterskich z zakresu analityki medycznej - 3 osoby
Opieka merytoryczna w przygotowaniu rozpraw doktorskich - 14 osób

Oceny, opinie w przewodach profesorskich, habilitacyjnych i doktorskich - 17 osób.

Autorstwo i współautorstwo podręczników i skryptów dla studentów i lekarzy:

- J. Kobiela, B. Turowska: Metodyka badań w zakresie serologii grupowej krwi. PZWL, Warszawa, 1969.
- B. Turowska: Układy grupowe krwi ludzkiej. Skrypt dla studentów i lekarzy. AM Kraków, 1991.
- B. Turowska: Enzymy krwi ludzkiej w medycynie sądowej. PZWL, Warszawa, 1980.
- J. Kobiela, B. Turowska: Dochodzenie ojcostwa. Badanie dowodów rzeczowych. Rozdział w podręczniku Medycyna sądowa pod red. B. Popielskiego. PZWL, Warszawa, 1972.
- A. Jakliński, J. Kobiela, K. Jaegermann, Z. Marek, Z. Tomaszewska, B. Turowska: Medycyna sądowa. Podręcznik dla studentów. PZWL, Warszawa (cztery wydania 1972, 1975, 1979, 1983).

Działalność szkoleniowa Jubilatki została wysoko oceniona przez Profesora Stefana Raszeję Kierownika Katedry Medycyny Sądowej w Gdańsku (rok 1990):.... Jej zasługi na polu kształcenia tak deficytowej młodej kadry w zakresie serohematologii sądowej to nie tylko promotorstwo 4 ukończonych prac na stopień naukowy doktora (w tym dwie po ostatniej nominacji), ale również organizowanie konferencji szkoleniowo-roboczych odbywających się co pewien czas w różnych ośrodkach w kraju. Między innymi zorganizowała kandydatka w Krakowie bardzo ważną konferencję poświęconą typowaniu antygenów HLA, a także zainicjowała konferencję w Bydgoszczy na temat postępu w serologii sądowo-lekarskiej, której to konferencji była patronem i niezwykle aktywnym uczestnikiem. Zresztą Profesor Turowska jest od wielu lat uznanym autorytetem w dziedzinie serohematologii sądowej i z tego tytułu koordynuje i konsultuje działalność wszystkich pracowni serologii sądowej w Polsce...” (fragment oceny w związku z postępowaniem kwalifikacyjnym w celu nadania Profesor Turowskiej tytułu profesora zwyczajnego).

Działalność ekspercka na rzecz wymiaru sprawiedliwości

Dla komend policji, prokuratur i sądów wszystkich szczebli, kierowana przez Panią Profesor pracownia wydała kilka tysięcy opinii w sprawach o dochodzenie spornego ojcostwa i w badaniach kryminalistycznych biologicznych dowodów rzeczowych. W wielu przypadkach Jej opinie miały charakter arbitrażowy.

Działalność na rzecz macierzystej uczelni

- Prodziekan Wydziału Lekarskiego AM w Krakowie w latach 1981-1982, 1983/1984.
- Członek Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego z wyboru w Collegium Medicum w latach 1993/1994, 1995/1996.

- Członek Senackiej Komisji Etycznej ds. Badań Klinicznych w latach 1993-1995.
- Przewodnicząca Senackiej Komisji ds. Nauczania w latach 1984-1993.
- Członek Uczelnianej Komisji ds. Rekrutacji na I rok studiów AM w Krakowie w latach 1986-1992, a następnie jako wiceprzewodnicząca w latach 1992-1997.
- Członek Senackiej Komisji Organizacji i Rozwoju AM w Krakowie w latach 1987-1990.
- Członek Sądu Koleżeńskiego AM w Krakowie w latach 1987-1990.
- Członek Wydziałowej Komisji ds. Dydaktyki i Programu Nauczania na Oddziale Analityki Medycznej w latach 1998-2000.
- Redaktor Przeglądu Metodycznego AM w Krakowie w latach 1971-1973.
- Opiekun Domu Akademickiego studentek AM w Krakowie w latach 1968-1971.

Odznaczenia i nagrody

- Odznaka „Za wzorową pracę w Służbie Zdrowia” (1955 r.).
- Złoty Krzyż Zasługi (1975 r.).
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1980 r.).
- Nagrody za osiągnięcia naukowe I stopnia, indywidualne i zespołowe Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej (1965, 1968, 1974) oraz Rektora AM (10 w latach 1967-1990).
- Nagrody za osiągnięcia dydaktyczne, wychowawcze i organizacyjne (7 w latach 1975-1992).

Wśród wielu dokonań Pani Profesor nie sposób pominąć tych uczynionych dla materialnej bazy krakowskiej placówki, w czasie kiedy objęła Kierownictwo Katedry. Okazała się wspaniałym gospodarzem. Dzięki Jej staraniom i zapobiegliwości odremontowano blok sekcyjny stwarzając znakomite warunki dla pracy lekarzy. Pracownia Toksykologiczna i Histopatologiczna została wyposażona w znakomitą aparaturę. Również wg. najwyższych standardów światowych została wyposażona Pracownia Hemogenetyki.

Za te wszystkie wymienione zasługi dla dobra i prestiżu krakowskiej Katedry Medycyny Sądowej i nie wymienione zasługi w sprawach personalnych naszych Koleżanek i Kolegów, serdeczne z głębi serc płynące podziękowania

AD MULTOS ANNOS - PANI PROFESOR

W imieniu wszystkich pracowników Katedry i Zakładu Medycyny Sądowej - personelu pomocniczego, pracowników administracji, laborantek i laborantów, współpracowników na niwie naukowej, dydaktycznej i eksperckiej

dr Barbara Opolska-Bogusz

dr Erazm Baran

Bożena M. Turowska

Bibliografia prac naukowych

Bibliography

1958-1967

I. J. Kobiela, B. Turowska Badania nad uzyskiwaniem surowic anty-M i anty-N na skalę produkcyjną Arch. Immunol. Terap. Dośw., 1958, 6, 583-600. -2. B. Turowska, A. Sobol Uodparnianie baranów celem otrzymania surowic diagnostycznych aglutynujących Salmonell typhi O, Salmonella typhi H i Shigella flexneri Med. Dośw. Mikrobiol., 1961, 13, 279-284. -3. B. Turowska Współzależność między występowaniem naturalnych i odpornościowych przeciwciał u królików, Kraków, 1962, 1-90, **<rozprawa doktorska>**, Wydział Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie -4. J. Kobiela, B. Turowska, J. Mostowski The Hp and Gm groups in Poland, Vox Sang., 1962, 7, 638-640 -5. Z. Przybytkiewicz, A. Porębska, K. Zemburowa, B. Turowska Immunoelectrophoretic analysis of rabbit precipitins against human serum proteins. I. Homologous reaction, Acta Med. Polona, 1963, 4, 105-125 -6. Z. Przybytkiewicz, A. Porębska, K. Zemburowa, B. Turowska Immunoelectrophoretic analysis of rabbit precipitins against human serum proteins. II Heterologous reaction, Acta Med. Polona, 1963, 4, 127-142 -7. B. Turowska Preparaty diagnostyczne, W: Vademecum Surowic 1 Szczepionek, pod red. L. Rzucidło i S. Brzeziński, PZWL, Warszawa, 1963, 177-191 -8. Z. Marek, K. Jaegermann, B. Turowska Oznaczanie gatunkowej przynależności białek przy pomocy precypitacji w połu elektrycznym w żelu agarowym (elektroimmunoprecypitacja), Folia Med. Cracov., 1964, VI, 83-91 -9. J. Kobiela, B. Turowska, W. Gawrzewski, I. Urasiński Anti-N agglutinins in the serum of female patient, Arch. Immunol. Ther. Exp., 1964, 12, 667-669 -10. B. Turowska, G. Turowski Endotoksyna jako adiuwant. III. Badania nad uzyskaniem surowicy anty układ grupowy Gc Med. Dośw. Mikrobiol., 1964, 16, 339-342.

II. J. Kobiela, Z. Marek, B. Turowska The Gc serum groups in the population of Cracow (Poland) Vox Sang., 1964, 9, 634-636 -12. J. Kobiela, Z. Marek, B. Turowska Gene frequencies of Ag system in Cracow (Poland) Vox Sang., 1964, 9, 736-747 -13. J. Kobiela, Z. Marek, B. Turowska Układ grupowy Gc w populacji polskiej Folia Med. Cracov., 1964, VI, 355-361 -14. B. Turowska, J. Kobiela, M. Miecznikowska, E. Jugowska Układ grupowy haptoglobin u noworodków Med. Dośw. Mikrobiol., 1965, 17, 67-70 The haptoglobin group